

Nr 58

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 maj 1963 (nr 114) om semester, m. m.; given Stockholms slott den 21 februari 1964.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 17 maj 1963 (nr 114) om semester och

2) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 maj 1963 (nr 115) om förlängd semester för vissa arbetstagare med radiologiskt arbete.

GUSTAF ADOLF

Sven Aspling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås sådana ändringar i semesterlagen att semester inte skall behöva sammanfalla med sjukdomstid eller tid för annan s. k. semesterkvalificerande frånvaro såsom exempelvis repetitionsövning. En arbetstagare, som är sjuk eller inkallad till repetitionsövning under semestern, skall sålunda efter framställning hos arbetsgivaren äga rätt att få sjukdoms- eller inkallelseperioden räknad bort från semestern. Sjukdom skall, om arbetsgivaren så påfordrar, av arbetstagaren styrkas med läkarintyg eller uppgift från allmän försäkringskassa. Semester, som återstår efter frånräkning, får förläggas till en särskild period. Denna skall vara sammanhängande, om arbetstagaren inte medger annat.

Propositionen innehåller även förslag om sättet för beräkning av semesterlön i vissa fall vid långtidssjukdom.

Förslag

till

L a g

angående ändring i lagen den 17 maj 1963 (nr 114) om semester

Härigenom förordnas, att 5, 7, 10 och 12 §§ lagen den 17 maj 1963 om semester skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Upphör anställning innan arbetstagaren åtnjutit *semester eller semesterlön*, vartill han förvärvat rätt enligt denna lag, skall han erhålla ersättning därför (*semesterersättning*).

Upphör anställning innan arbetstagaren åtnjutit semesterlön, vartill han förvärvat rätt enligt denna lag, skall han erhålla ersättning därför (*semesterersättning*).

Motsvarande skall — — — — — anställningsvillkoren ändrats.

7 §.

Semester utgår — — — — — en dag.

Med dag, — — — — — till godo.

Dag, under vilken arbetstagaren varit frånvarande från arbetet av anledning, som i andra stycket b)—e) sägs, skall icke jämföras med dag å vilken arbete utförts, därest arbete *eljest* uppenbarligen icke kunnat beredas arbetstagaren å sådan dag. Har arbetstagaren varit frånvarande från arbetet av anledning, som i andra stycket b) sägs, och har frånvaron fortgått oavbrutet under två kvalifikationsår, skall därefter infallande dag av frånvaroperioden icke jämföras med dag, å vilken arbete utförts.

Dag, under vilken arbetstagaren varit frånvarande från arbetet av anledning, som i andra stycket b)—e) sägs, skall icke jämföras med dag å vilken arbete utförts därest *eljest, av annan orsak än driftsuppehåll för samtidig semester*, arbete uppenbarligen icke kunnat beredas arbetstagaren å sådan dag. Har arbetstagaren varit frånvarande från arbetet av anledning, som i andra stycket b) sägs, och har frånvaron fortgått oavbrutet under två kvalifikationsår, skall därefter infallande dag av frånvaroperioden icke jämföras med dag, å vilken arbete utförts.

I fall — — — — — till arbetet.

Om förlängd — — — — — särskild lag.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

10 §.

Arbetsgivaren äger bestämma, när semestern skall utgå; dock bör semestern, om arbetstagaren icke annat begär, såvitt möjligt förläggas till sommartid. *Utan arbetstagarens medgivande må semestern icke förläggas till tid, då arbetstagaren på grund av sjukdom, som inträffat innan semestern börjat, är oförmögen till arbetet, eller till sådan tid för hans bortovaro från arbetet, som enligt 7 § andra stycket c)—e) skall jämföras med tid å vilken arbete utförts. Dylikt medgivande erfordras dock icke, därest arbete eljest uppenbarligen icke kunnat beredas arbetstagaren å tid som nu sagts.*

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. Överstiger semester-tiden tjugofyra dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst tjugofyra dagar.

Arbetsgivaren äger bestämma, när semestern skall utgå; dock bör semestern, om arbetstagaren icke annat begär, såvitt möjligt förläggas till sommartid. *Semestern skall, med undantag som föranledes av andra stycket, utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren eller semestertiden överstiger tjugofyra dagar. I sistnämnda fall må semestern även utan arbetstagarens samtycke förläggas till två perioder, av vilka den ena utgör minst tjugofyra dagar.*

Infaller under den för semestern bestämda tiden dag, då arbetstagaren på grund av sjukdom är oförmögen till arbete, eller dag, som enligt 7 § andra stycket c)—e) jämföras med dag å vilken arbete utförts, skall den dagen frånräknas, såframt arbetstagaren utan dröjsmål gör framställning därom hos arbetsgivaren. Arbetstagaren är skyldig att, om arbetsgivaren så påfordrar, genom intyg av läkare eller uppgift från allmän försäkringskassa styrka att han på grund av sjukdom varit oförmögen till arbete. Semester, som återstår på grund av att tid sålunda frånräknats, skall förläggas till en sammanhängande period, om arbetstagaren icke medgiver annat.

Semester för ————— svensk hamn.

12 §.

Arbetstagare, som ————— belöpande lönen.

För annan ————— av inkomsten.

Vid tillämpning av andra stycket skall i arbetsinkomsten icke inräk- Vid tillämpning av andra stycket skall i arbetsinkomsten icke inräk-

(Gällande lydelse)

nas semesterlön, sjuklön eller sådant tillägg till lönen, som utgått för tid utöver den för arbetstagaren normala arbetstiden (övertidstillägg). För varje dag som arbetstagaren varit frånvarande från arbetet och som enligt 7 § andra stycket b)—e) jämföras med dag, å vilken arbete utförts, skall arbetsinkomsten ökas med ett belopp, motsvarande arbetstagarens genomsnittliga dagsinkomst i anställningen under kvalifikationsåret.

(Föreslagen lydelse)

nas semesterlön, sjuklön eller sådant tillägg till lönen, som utgått för tid utöver den för arbetstagaren normala arbetstiden (övertidstillägg). För varje dag som arbetstagaren varit frånvarande från arbetet och som enligt 7 § andra stycket b)—e) jämföras med dag, å vilken arbete utförts, skall arbetsinkomsten ökas med ett belopp, motsvarande arbetstagarens genomsnittliga dagsinkomst i anställningen under kvalifikationsåret. *Har arbetstagaren icke åtnjutit någon inkomst i anställningen under kvalifikationsåret, skall semesterlönen beräknas med hänsyn till hans genomsnittliga dagsinkomst i anställningen under det kvalifikationsår, då han sist utförde arbete för arbetsgivarens räkning.*

Vid beräkning — — — — — särskilda kostnader.

För arbetstagare, — — — — — tillämpligt kollektivavtal.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1964.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 maj 1963 (nr 115) om förlängd semester för vissa arbetstagare med radiologiskt arbete

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 17 maj 1963 om förlängd semester för vissa arbetstagare med radiologiskt arbete skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Semester, vartill — — — — — kan befaras.

Med avseende å semester, som utgår enligt första stycket, skola bestämmelserna i 7 § andra och tredje styckena lagen om semester äga motsvarande tillämpning. Därvid skall iakttagas,

1) att dag, varunder arbetstagaren åtnjutit semester, må räknas honom till godo för erhållande av förhöjt antal semesterdagar endast därest han omedelbart före och efter semestern utfört arbete, som avses i denna lag, samt

2) att dag, varunder arbetstagaren varit frånvarande från arbetet av anledning, varom förmåles i 7 § andra stycket b)—e) lagen om semester, icke må räknas arbetstagaren till godo för erhållande av förhöjt antal semesterdagar, därest arbete, som avses i denna lag, uppenbarligen icke kunnat beredas honom å sådan dag.

Med avseende å semester, som utgår enligt första stycket, skola bestämmelserna i 7 § andra och tredje styckena lagen om semester äga motsvarande tillämpning. Därvid skall iakttagas,

1) att dag, varunder arbetstagaren åtnjutit semester, må räknas honom till godo för erhållande av förhöjt antal semesterdagar endast därest han omedelbart före och efter semestern utfört arbete, som avses i denna lag, samt

2) att dag, varunder arbetstagaren varit frånvarande från arbetet av anledning, varom förmåles i 7 § andra stycket b)—e) lagen om semester, icke må räknas arbetstagaren till godo för erhållande av förhöjt antal semesterdagar därest, *av annan orsak än driftsuppehåll för samtidig semester*, arbete, som avses i denna lag, uppenbarligen icke kunnat beredas honom å sådan dag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1964.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 januari
1964.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE,
LINDHOLM, SKOGLUND, EDENMAN, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, fråga om *ändring i semesterlagen* m. m. samt anför.

Omfattningen av en arbetstagares semesterrätt är enligt 7 § första stycket *lagen den 17 maj 1963 (nr 114) om semester* i princip beroende av antalet dagar, på vilka arbetstagaren under kvalifikationsåret utfört arbete för arbetsgivarens räkning. Som semesterkvalificerande dagar räknas utom arbets- och semesterdagar även dagar då arbetstagaren är frånvarande från arbetet av vissa särskilt angivna anledningar, nämligen sjukdom, havandeskap och barnsörd samt militär- och civilförsvorstjänstgöring, allt med vissa tidsbegränsningar. Frånvaro som nu nämnts får dock inte tillgodoräknas, om arbete under samma tid likväl uppenbarligen inte kunnat beredas arbetstagaren.

Semesterlagen innehåller i 10 § första stycket principiellt förbud för arbetsgivaren att utan arbetstagarens samtycke förlägga semester till tid då arbetstagaren är oförmögen till arbetet på grund av sjukdom, som inträffat innan semestern börjat, eller till annan period av semesterkvalificerande frånvaro, exempelvis tid för fullgörande av repetitionsövning. Om arbete uppenbarligen ändå inte kunnat beredas arbetstagaren på tid som nu sagts, kan arbetsgivaren dock utan att arbetstagaren medger det förlägga semestern till sådan tid. Detta undantag får särskild betydelse om arbetsgivaren ger sina anställda samtidig semester och därunder stänger företaget eller viss avdelning. I sådant fall står det nämligen arbetsgivaren fritt att till samma tid förlägga exempelvis en sjuk arbetstagares semester eller semestern för en arbetstagare som är inkallad till repetitionsövning.

I samband med antagandet av den nuvarande semesterlagen hemställde riksdagen i skrivelse den 7 maj 1963 (nr 181) om förslag till sådan lagändring, att repetitionsövning under semestertid inte må inräknas i semestern i fall då ett företag tillämpar semesterstängning.

I en inom socialdepartementet utarbetad, den 12 november 1963 dagtecknad promemoria angående sammanträffande av semester och sjukdomstid m. m. (Socialdepartementet, stencil 1963: 10) har framlagts förslag till sådana lagändringar att semestern inte mot arbetstagarens vilja skall behöva sammanfalla med sjukdomstid eller med tid för annan semesterkvalificerande frånvaro.

Över promemorian har, efter remiss, yttranden avgivits av arbetsdomstolens ordförande, sjöfartsstyrelsen, statens avtalsnämnd, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Riksförbundet Landsbygdens folk, Handelsnäringsorganisationen, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges redareförening, Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation.

Jag anhåller nu att få närmare behandla hithörande spörsmål.

Frågans tidigare behandling

Semesterlagen av år 1938 stadgade att semestern inte utan arbetstagarens medgivande fick förläggas till tid, då arbetstagaren i samband med havandeskap avhöll sig från arbete, då arbetstagaren var oförmögen till arbete på grund av olycksfall i arbetet eller sådan sjukdom, som avsågs i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, eller då han fullgjorde sådan militärtjänstgöring, under vilken han kvalificerade sig för semester. I förarbetena till lagen uttalades, att det måste betecknas såsom uppenbart olämpligt för en arbetstagare, om semestern för honom förlades till sådan tid, då han av någon omständighet var oförmögen att använda densamma till vila.

I huvudsak samma regler återkom i 1945 års semesterlag. Vid 1948 års riksdag hemställdes motionsvägen om sådan lagändring att semester ej heller skulle få förläggas till »vanlig sjukdomstid». I utlåtande (1948: 27) med anledning av motionerna framhöll andra lagutskottet, att det inte var tillfredsställande att en arbetsgivare kunde förlägga arbetstagarens semester till tid, då arbetstagaren var sjuk, och därigenom hindra denne från att få semester efter tillfrisknandet. En arbetstagare, som varit sjuk, hade i allmänhet större behov av vila och rekreation än en som inte varit sjuk. Förbud för arbetsgivare att förlägga en arbetstagares semester till tid, då arbetstagaren var sjuk, kunde dock i vissa fall medföra olägenheter för arbetsgivaren. Detta gällde framför allt i företag, som redan tidigt på året fastställde semesterplan, och företag, som gjorde uppehåll i driften för semester. Olägenheterna av ett dylikt förbud bedömdes dock av utskottet vara av relativt begränsad omfattning. Utskottet förordade en närmare utredning av frågan, vilken hemställan riksdagen biföll.

I samband med utredning om utsträckande av privilegieringen, så att även frånvaro på grund av annan sjukdom än yrkesskada skulle kunna jäms-

ställas med arbetad tid i semesterkvalificerande hänseende, upptogs spørgsmålet om semesterns förläggning till sjukdomstid. I en inom socialdepartementet år 1953 upprättad promemoria framhölls, att flera skäl talade för att semestern inte mot arbetstagarens vilja skulle få förläggas till tid då arbetstagaren var frånvarande på grund av sjukdom, främst naturligtvis den omständigheten att sådan frånvaro i betydande utsträckning avsågs bli privilegierad i semesterhänseende. Från förläggningsförbudet borde dock undantag göras för det fallet, att sjukdom inträffade först sedan semestern inletts, samt för det fallet, att driften vid ett företag helt inställdes under viss tid för att de vid företaget anställda därunder skulle beredas semester.

Genom lagstiftning år 1954 infördes i semesterlagen de i promemorian föreslagna ändringarna. Lagen kom därigenom att innehålla ett generellt förbud mot förläggning av semester till sjukdomstid — förutsatt att sjukdomen inträffat innan semestern började — och till tid för annan kvalificerande frånvaro. Härifrån gällde det undantaget, att semester även utan arbetstagarens medgivande kunde förläggas till tid som nu sagts, därest arbete eljest uppenbarligen ej kunnat beredas arbetstagaren under ifrågavarande tid.

I en motion vid 1955 års riksdag påyrkades sådan lagändring, att förbudet att utan arbetstagarens medgivande förlägga semester till tid då den anställda var sjuk skulle gälla jämväl i fall då gemensam semester anordnats vid företaget. Såsom skäl för yrkandet anfördes, att ett slopande av undantagsbestämmelsen för fall av gemensam semester inte borde innebära någon nämnvärd belastning för arbetsgivaren men kunde vara av mycket stor betydelse för den enskilde, som drabbats av sjukdom. I utlåtande (1955: 24) med anledning av motionen uttalade andra lagutskottet, att ett bifall till motionen endast delvis skulle lösa frågan om förbud mot förläggning av semester till sjukdomstid, i vad denna ännu var olöst. Arbetstagare som sjuknat efter semesterns början skulle inte heller vid bifall till motionen äga rätt att få återstående semester förlagd till annan tid. Utskottet framhöll vidare, att hänsyn måste tagas till de olägenheter det innebar för arbetsgivaren att nödgas utge semester för vissa arbetstagare på annan tid än tiden för den gemensamma semestern. Utskottet ville därför inte tillstyrka någon ändring i lagen. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

I sitt betänkande SOU 1962: 44 behandlade 1960 års semesterkommitté frågorna om ett utsträckande av förläggningsförbudet även med avseende på det fall att arbetsgivaren tillämpar semesterstängning och om avbrytande av semester i det fall att arbetstagaren insjuknar sedan semestern redan tagit sin början. Kommittén konstaterade bl. a., att man till stöd för undantaget från förläggningsförbudet i semesterstängningsfallet huvudsakligen åberopade, att produktionstekniska svårigheter kunde uppstå om undantaget saknades. Till allvaret hos dessa svårigheter ställde sig kommittén tveksam. Att bereda någon enstaka arbetstagare semester vid annan tid än under den samtida semestern föreföll enligt kommitténs uppfattning knappast be-

höva vålla arbetsgivaren större bekymmer. Däremot kunde en utsträckning av förläggningsförbudet i antydd riktning eller med avseende på sjukdom, som inträffar under semestertiden, medföra vissa praktiska och lagtekniska komplikationer. Kommittén, som sade sig vilja undvika detaljreglering i lagen, stannade med hänsyn härtill för att föreslå ett bibehållande av gällande regler med avseende på semesterns förläggning till tid av privilegierad frånvaro. I samband härmed uttalade kommittén förhoppningen, att hit hörande frågor i allt större utsträckning skulle kunna lösas avtalsvägen på ett sådant sätt, att syftet med semestern blev allt bättre tillgodosett.

I en reservation till semesterkommitténs betänkande föreslog två ledamöter ett ovillkorligt förbud för arbetsgivaren att förlägga semester till sjukdomstid eller eljest till semesterkvalificerande frånvarotid. Som skäl härför framhöll reservanterna i korthet följande.

En arbetstagare bör äga rätt att under semesterledigheten fritt förfoga över sin tid. Arbetstagarens rörelsefrihet är emellertid begränsad under sjukdom, havandeskap och militärtjänst. Arbetstagaren bör därför inte vara skyldig att under några förhållanden uttaga semester på sådan tid. Det framstår som en orättvisa att möjligheten att få ny semester skall vara beroende av om ett företag ger alla anställda semester på en gång eller föredrar att sprida semestern över en längre period. Några praktiska eller lagtekniska komplikationer av en utsträckning av förläggningsförbudet skulle inte möta, därest bestämmelsen härom helt frikopplades från gällande regler om privilegierad frånvarotid för intjänande av semester.

I propositionen 1963: 68 med förslag till ny semesterlag framhöll departementschefen, att kommittémajoritetens ståndpunkt under remissbehandlingen av betänkandet fått stöd av bl. a. Landsorganisationen, men att andra remissorgan, exempelvis arbetsdomstolens ordförande, Tjänstemännens centralorganisation och Statstjänstemännens riksförbund, föredragit en lösning genom lagstiftning. Departementschefen påpekade, att det i och för sig rådde enighet om det önskvärda i att semestern endast förlades till tid då arbetstagaren hade möjlighet att rekreera sig. Av olika skäl ansåg departementschefen emellertid, i likhet med kommittémajoriteten och flertalet remissorgan, lämpligast att låta gällande lagregler stå kvar i huvudsak oförändrade och lita till arbetsmarknadsparternas vilja och förmåga att i sina avtal finna lösningar, som är anpassade efter förhållandena inom olika branscher, vid olika företag och för olika grupper av arbetstagare.

Det i propositionen framlagda lagförslaget innehöll sålunda, såvitt nu är i fråga, samma bestämmelser som 1945 års semesterlag.

Med anledning av propositionen med förslag till ny semesterlag väcktes vid 1963 års riksdag motioner med yrkande om ett utsträckande av förbudet att förlägga semester till semesterkvalificerande frånvarotid. I stort sett överensstämde motionärernas yrkanden i sak med den av reservanterna i semesterkommittén intagna ståndpunkten.

I utlåtande (1963: 40) med anledning av propositionen och motionerna

uttalade andra lagutskottet, efter att ha redogjort för de skäl som departementschefen åberopat till stöd för sin ståndpunkt, följande.

Trots det i och för sig önskvärda i att förstärka arbetstagarnas ställning i nu ifrågavarande hänseende vill utskottet i likhet med departementschefen uttala att det på grund av de anförda skälen synes lämpligast att, som kommittémajoriteten förordat, låta gällande lagregler stå kvar i huvudsak oförändrade. Utskottet utgår därvid ifrån att arbetsmarknadsparterna kommer att söka finna lämpliga lösningar i avtal och att, på områden där avtal ej kommit till stånd, arbetsgivaren skall tillämpa sin rätt att räkna sjukdomstid och havandeskapstid som semestertid med moderation. Av det sagda följer att utskottet icke anser sig kunna biträda motionsyrkandena såvitt de tar sikte på sjukdom och havandeskap. Vad däremot beträffar frågan om repetitionsövningarnas inräknande i semester i de fall då företaget tillämpar semesterstängning anser utskottet att i viss mån andra synpunkter träder i förgrunden. Det är här fråga om en tjänstgöringsskyldighet som samhället ålägger den enskilde. Därför kan det synas mindre tillfredsställande att han helt eller delvis skall gå miste om sin semester av sådan anledning. Till detta kommer att svårigheterna för företagen att vid sin planering av semestrarna ta hänsyn till repetitionsövningarna säkerligen kan anses överkomliga med hänsyn till att inkallelse till repetitionsövning regelmässigt sker i mycket god tid. Även om ett utbrytande av frågan om repetitionsövningarnas avräkning från semestern från de övriga i motionerna behandlade spörsmålen kan vara förenat med vissa lagtekniska problem vill utskottet förorda att frågan utredes så att förslag till lösning därav snarast kan föreläggas riksdagen.

Andra lagutskottets utlåtande godkändes av riksdagen, som i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 maj 1963 (nr 181), med förmälan att propositionen bifallits, hemställde om förslag till sådan lagändring, att repetitionsövning under semestertid icke må inräknas i semestern i fall då företaget tillämpar semesterstängning.

Departementspromemorian

Efter en översikt av frågans tidigare behandling upptar den inom socialdepartementet upprättade promemorian en kortfattad redogörelse för vissa bestämmelser om förhållandet mellan semester och sjukdomstid för anställda hos stat och kommun. Här framhålles, att en statstjänsteman, som behörigen styrker att han insjuknat under semestern, äger rätt att för den tid sjukdomen varar erhålla sjukledighet i stället för semester, under förutsättning att han snarast möjligt efter sjukdomsfallets inträffande anmäler önskemål därom hos vederbörande myndighet. För statens kollektivavtalsanställda personal gäller liknande regler som för tjänstemännen. Dock tillämpas för de kollektivavtalsanställda en viss karenstid. Jämlikt huvudavtalet angående allmänna bestämmelser vid de statliga kommunikationsverken är sålunda en arbetstagare, som insjuknar under pågående semester, om antalet sjukdagar överstiger tre i en följd och vederbörligt läkarintyg

om arbetsförmåga föreligger, berättigad att i stället för semester erhålla sjukledighet för den del av semestern som sjukdomen varat.

I promemorian framhålles vidare att även för ordinarie och extra tjänstemän hos kommuner anslutna till Svenska stadsförbundet förmånligare regler gäller än enligt semesterlagen. Normaltjänstereglementet stadgar sålunda, att en tjänsteman som insjuknat under sin semester må beviljas sjukledighet i stället för semester, såvida sjukdomen varat minst hälften av årssemestern och enligt läkarintyg medfört oförmåga till tjänstgöring. Liknande bestämmelser återfinnes i andra kommunala tjänstereglementen liksom i kollektivavtal för kommunalanställd personal.

Till utgångspunkt för de överväganden, som utmynnar i reformförslaget, anföres i promemorian, att semesterns syfte är att bereda arbetstagaren ett visst mått av vila och avkoppling från arbetet. Vidare framhålles, att det knappast torde råda delade meningar om att detta syfte tillgodoses bättre om arbetstagaren fritt förfogar över sin tid under semestern än om semester utgår under tid, då arbetstagaren exempelvis är sjuk eller inkallad till repetitionsövning.

Det förbud mot förläggning av semester till tid för repetitionsövning, som riksdagen begärt i samband med antagandet av 1963 års semesterlag, aktualiserar enligt den uppfattning som kommer till uttryck i promemorian ungefär samma problem som ett vidsträcktare förläggningsförbud. Under sådana omständigheter ifrågasättes, om det finns anledning att göra skillnad mellan det fall då frånvaron beror på repetitionsövning samt de fall då frånvarogrunden är sjukdom eller annan som semesterkvalificerande godtagen orsak. En reform bör, framhålles det, i princip syfta till att arbetstagaren inte skall behöva finna sig i att semestern sammanfaller med sjukdomstid eller annan frånvarotid som är semesterkvalificerande. En sådan reform skulle innebära avsteg från gällande regler *dels* i de fall då sjukdom inträffar efter det att semestern börjat, *dels ock* i de fall då sjukdom eller annan kvalificerande frånvaro helt eller delvis sammanfaller med tid, då arbete inte kan beredas arbetstagaren, de s. k. semesterstängningsfallen.

Vad först beträffar det fall att sjukdom inträffar efter det att semestern börjat skulle enligt promemorian en reform i angivet syfte innebära en rätt för en arbetstagare, som drabbats av sjukdom under semestern, att få sjukdagarna frånräknade den bestämda semestern och i stället få tillgodonjuta motsvarande antal semesterdagar vid senare tillfälle. En sådan reform skulle knappast behöva medföra några påtagliga organisatoriska nackdelar för arbetsgivaren, bl. a. med hänsyn till att det borde åligga arbetstagaren att efter semesterns slut utan dröjsmål anmäla sjukdomsfallet och styrka detta genom läkarintyg eller uppgift från allmän försäkringskassa. Vad angår utbytesrättens innehåll påpekas att en arbetstagare, som i samband med den första semestern erhållit hela den därpå belöpande semesterlönen, inte har rätt till ytterligare semesterlön för den

semesterledighet som uttages i stället för sjukdomstiden. Den på sjukdomstiden belöpande semesterlönen bör dock kunna sparas till den senare ledigheten med hänsyn till att sjukpenning utgår för tiden efter den tredje sjukdagen.

Problemställningen i semesterstängningsfallen har sin grund i att arbetsgivaren enligt en undantagsregel i 10 § första stycket semesterlagen äger rätt att utan arbetstagarens medgivande förlägga semester till tid då arbete inte finns att tillgå — hit hänföres bl. a. tid då företaget är stängt för samtidig semester — även om arbetstagaren exempelvis är sjuk eller skall fullgöra repetitionsövning. I promemorian framhålls, att nackdelarna för arbetsgivarna av att mista denna rätt knappast ter sig så allvarliga att de motiverar ett bibehållande av undantagsregeln. En reform i denna del skulle innebära, att en arbetstagare, som under någon del av semesterstängningsperioden är hindrad att åtnjuta semester på grund av sjukdom eller annan semesterkvalificerande orsak, skall ha semester under den del av driftsuppehållet då sådant hinder inte föreligger och senare under en period motsvarande den tid hindret förelegat.

I promemorian föreslås med hänsyn till det anförda sådan ändring i semesterlagen, att i semestern inte mot arbetstagarens vilja får ingå dag, då arbetstagaren på grund av sjukdom är oförmögen till arbetet, eller dag, som enligt 7 § andra stycket c)—e) skall jämsställas med dag på vilken arbete utförts.

En förutsättning för att en arbetstagare skall kunna få en sjukperiod, som infallit under semestern, kompenserad genom ny semesterledighet, bör som nämnts vara, att han hos arbetsgivaren framställer anspråk på den ledighet som kan föranledas av frånräkningsrätten och styrker sjukdomen. Detta bör gälla oavsett om sjukdomen inträffat under semestern eller om arbetstagaren varit sjuk redan innan en semesterperiod börjat. Någon rätt att i omedelbart sammanhang med den erhållna semestern även åtnjuta den ytterligare ledigheten bör inte föreligga. Ett undantag från rätten till sammanhängande semester är därför påkallat. Arbetsgivaren bör sålunda enligt promemorieförslaget utan arbetstagarens samtycke få till en särskild period förlägga semesterdagar, som utgår i ersättning för tid, vilken frånräknats den ursprungliga för arbetstagaren bestämda semestertiden.

I promemorian behandlas vidare vissa spørsmål, som föranleder förslag till justeringar i semesterlagen och i lagen om förlängd semester för vissa arbetstagare med radiologiskt arbete.

Remissyttrandena

Promemorieförslaget får ett gynnsamt mottagande av arbetsdomstolens ordförande, sjöfartsstyrelsen och remissorganen på arbetstagsidan medan

företrädarna för arbetsgivarintressena ställer sig mer eller mindre avvisande.

De remissorgan, som tillstyrker förslaget, uttalar genomgående sin tillfredsställelse med att frågan om förhållandet mellan semester och kvalificerande frånvarotid nu förts fram till en tillfredsställande lösning. *Arbetsdomstolens ordförande* erinrar om att förslaget ger uttryck åt i huvudsak samma tankegångar som domstolens förutvarande ordförande framförde i sitt remissyttrande över 1960 års semesterkommittés betänkande med förslag till ny semesterlag. *Landsorganisationen* finner reformen välmotiverad mot bakgrund av den principiella inställningen, att semesterns syfte är att bereda arbetstagaren vila och avkoppling. *Tjänstemännens centralorganisation* betonar, att förslaget helt täcker de önskemål, som organisationen i skilda sammanhang uttalat med avseende på frågan om semester och kvalificerande frånvarotid. Organisationen erinrar samtidigt om att andra lagutskottet vid behandling av propositionen med förslag till ny semesterlag begränsade sin framställning om lagändring till repetitionsövningsfallet med motiveringen att arbetsmarknadsparterna torde söka finna lämpliga lösningar i avtal och att arbetsgivaren skulle tillämpa sin rätt att räkna sjukdomstid och havandeskapstid som semestertid med modération. Enligt organisationens uppfattning har svårigheter uppstått att vinna lösningar förhandlingsvägen.

Även de remissorgan, som ställer sig avvisande till promemorieförslaget, uppehåller sig vid att frågan om semester och sjukdomstid i förarbetena till 1963 års semesterlag ansågs böra anförtros arbetsmarknadens parter för lösning avtalsvägen. Arbetsgivarorganisationerna finner inte de skäl övertygande som anförts i departementsförslaget för att mot den så nyligen gjorda bedömningen föreslå en långtgående ändring av reglerna om förläggningsförbud. *Svenska arbetsgivareföreningen* anser, att man i fråga om nuvarande regler bort hänvisa till en existerande liberal och smidig praxis på arbetsmarknaden. Arbetsgivarna har enligt föreningen i stor utsträckning samtyckt till att vid kvalificerande frånvaro förskjuta arbetstagares redan bestämda semester. Som denna liberala ordning kan väntas bestå finner föreningen det inkonsekvent och stötande om statsmakterna nu ensidigt till arbetsgivarnas nackdel skulle ändra lagens förläggningsregler i enlighet med promemorieförslaget.

Flera av de mot förslaget övervägande negativa remissorganen accepterar likväl tanken att utsträcka förläggningsförbudet till att avse det fall då repetitionsövning sammanfaller med en semesterstängningsperiod. *Statens avtalsnämnd*, *Svenska landstingsförbundet*, *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* anser att en lagändring bör begränsas till denna av riksdagen särskilt behandlade situation. Först om det, sedan arbetsmarknadsparterna beretts tillräcklig tid att genom förhandlingar lösa frågorna, visar sig att semesterlagens syfte inte kan tillgodoses på denna

väg, bör enligt statens avtalsnämnd en vidsträcktare reglering genom lagstiftning övervägas.

Förslaget har även i sina enskildheter givit anledning till vissa erinringar. Vad angår det fall att sjukdom inträffar efter det att semestern börjat har kritik främst riktats mot tanken att låta även enstaka sjukdagar vara utbytesgilla. Statens avtalsnämnd gör gällande att en så långtgående reform skulle kunna medföra avsevärda administrativa olägenheter, särskilt vid större arbetsplatser, även bortsett från svårigheterna att senare kunna utlägga de resterande semesterdagarna på ett för arbetets behöriga gång lämpligt sätt. I förslaget har visserligen förutsatts att rätten att avbryta semestern på grund av sjukdom skulle förknippas med skyldighet att lämna läkarintyg eller uppgift från allmän försäkringskassa. Nämnden menar att det i många fall måste vara svårt för en läkare att vid kortvariga och enkla sjukdomsfall i efterhand avgöra, om patienten verkligen varit oförmögen till arbete eller ej. Läkarintyget torde i sådana fall ofta få grunda sig på patientens egna uppgifter om sjukdomsbilden. Risk för missbruk kan enligt nämndens uppfattning inte uteslutas, särskilt inte inom områden, där arbetstagarna äger rätt till sjuklön från arbetsgivaren redan från och med första sjukdagen. Enligt nämndens mening bör därför en eventuell rätt att avbryta semester på grund av sjukdom förknippas med krav på att sjukdomen skall vara av viss varaktighet. Landsorganisationen tillstyrker förslaget i promemorian att sjukdagar skall få utbytas endast om arbetstagaren utan dröjsmål efter semesterns eller sjukdomens slut anmäler sjukdomsfall och på begäran av arbetsgivaren styrker detta med läkarintyg eller uppgift från allmän försäkringskassa.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges redareförening framhåller att inte gärna varje kortvarigt eller banalt sjukdomstillstånd inverkar på vederbörandes möjligheter att utnyttja sin semester till rekreation. Särskilt med avseende på sjukdomsfall måste man enligt remissyttrandena vara klar över att ett genomförande av förslaget skulle förutsätta en omfattande administrativ procedur och medföra en stor mängd tvister. Riksförbundet Landsbygdens folk ger uttryck åt liknande tankegångar och framhåller samtidigt att några fullständiga garantier aldrig kan skapas för att en semester skall ge rekreation. Andra familjemedlemmars sjukdom eller bristande samordning av semestrarna inom en familj kan sålunda medföra komplikationer. Även Svenska kommunförbundet reagerar mot den föreslagna frånräkningsrätten vid enstaka sjukdagar eller vid korta sjukperioder. Förbundet erinrar härvid om att den fjärde semesterveckan inte av statsmakterna ansetts behövlig av rekreationsskäl. Svenska stadsförbundet ifrågasätter med samma utgångspunkt om frånräkningsrätten bör få avse den fjärde semesterveckan.

Beträffande de spörsmål som särskilt sammanhänger med semesterstängningsfallen framhåller Svenska stadsförbundet och Svenska

kommunförbundet, att tveksamhet kan föreligga huruvida, inom sådana områden där arbetet ligger nere på grund av ferier, ferietiden är att betrakta som en semesterstängningstid. I dessa feriefall liksom vid annan tillfällig stängning av ett företag kan det för övrigt enligt förbundens uppfattning vara svårt att avgöra om företaget stänges för samtidig semester eller helt eller delvis till följd av arbetsbrist.

Promemorieförslaget om ett undantag från rätten till sammanhängande semester för arbetstagaren när det gäller semesterdagar, som utgår i ersättning för sjukdom eller annan kvalificerande frånvarotid under semester, föranleder ett påpekande av *arbetsdomstolens ordförande*. Denne anför, att arbetsgivaren enligt förslaget fritt kan förlägga semestern till sjukdomstid och tid för annan kvalificerande frånvaro. Sådan tid skall visserligen ersättas av ny semester, men denna får av arbetsgivaren förläggas till en särskild period, varigenom arbetstagaren förlorar rätten till sammanhängande semester. Häremot finns intet att erinra då fråga är om sjukdomsfall, som inträffat under semestern eller då semestern förlagts till företagets semesterstängningsperiod. I andra fall synes däremot tillräckliga skäl saknas för en sådan inskränkning i arbetstagarens rätt till odelad semester. Eftersom nu berörda spörsmål sannolikt saknar större praktisk betydelse och en i sak mer tillfredsställande reglering skulle betunga lagtexten avsevärt, anser sig arbetsdomstolens ordförande böra godtaga förslaget även i detta avseende.

Statens avtalsnämnd hyser den uppfattningen att ersättningsdagarna av arbetsgivaren bör få förläggas till minst två semesterperioder och inte till blott en enda period.

Svenska landstingsförbundet, *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* framhåller att den föreslagna reformen ingriper i den vid genomförandet av 1963 års semesterlag som principiellt betydelsefull ansedda föreskriften att semesterlönen skall utbetalas i samband med semestern. Av praktiska skäl har förslaget tvingats acceptera att frånräkningsgill tid får utläggas som obetald ledighet i de fall då full semesterlön utbetalats vid den först bestämda semestern. Förbunden hävdar att i samband härmed även uppkommer praktiskt svårlösta frågor om frånräkningsrättens utnyttjande vid långtidssjukdom samt om avräkning och samordning av arbetslön, sjuklön och ersättning från allmän försäkringskassa.

Den sist berörda frågan behandlas även av *Tjänstemännens centralorganisation*, som anför att, om arbetsgivaren redan utbetalat semesterlön och arbetstagaren begär att senare få ut ny semester, de föreslagna bestämmelserna bör föranleda en omräkning så att arbetsgivaren tillgodoräknas vad han utbetalat för mycket, dvs. mellanskillnaden mellan full semesterlön och vad som skall utgå i sjuklön eller lön under havandeskap eller under militärtjänst. Det belopp som sålunda tillgodoräknas arbetsgivaren bör sedan kunna avdragas när semester utgår eller semesterersättning utbetalas.

Departementschefen

Semesterlagstiftningen bygger på uppfattningen att semestern för arbetstagaren skall vara en tid av vila och avkoppling från arbetet. Semestern intjänas enligt huvudregeln genom det arbete, som utföres hos arbetsgivaren. Tidigt insåg man emellertid att även tid för sådan frånvaro från arbetet, som inte kan anses tjäna något egentligt rekreationssyfte, inom rimliga gränser borde få kvalificera till semester. Lika naturligt tedde det sig att semestern principiellt inte borde få förläggas till sådan tid som nu sagts. Sjukdomstid och tid för frånvaro på grund av havandeskap och barnsbörd eller repetitionsövning blev sålunda med vissa tidsbegränsningar kvalificerande för semester, varjämte arbetsgivaren förbjöds att utan arbetstagarens samtycke förlägga semester till sådan tid som nu nämnts. Med repetitionsövning har i 1963 års semesterlag jämförts vissa civilförsvarsövningar.

I det nyssnämnda förläggningsförbudet har lagstiftaren emellertid gjort den viktiga inskränkningen, att arbetsgivaren är oförhindrad att förlägga en arbetstagares semester till tid, då arbetstagaren är sjuk eller frånvarande av annan privilegierad anledning, om arbete uppenbarligen ändå inte kunnat beredas arbetstagaren då. På grund av detta undantag kan en arbetsgivare, som tillämpar semesterstängning vid sitt företag, ge även en sjuk arbetstagare eller en arbetstagare, som är inkallad till repetitionsövning, semester samtidigt med sina övriga anställda.

Den nu berörda undantagsregeln har under senare år varit föremål för mycken diskussion. Denna ledde vid riksdagsbehandlingen år 1963 av propositionen med förslag till ny semesterlag fram till att riksdagen på hemställan av andra lagutskottet begärde ett förslag till lagändring med avseende på det fall då repetitionsövning och semesterstängning sammanfaller. I sitt utlåtande över propositionen jämte i anledning därav väckta motioner hade utskottet, med hänsyn till att det i det nu nämnda fallet var fråga om en tjänstgöringsskyldighet, som samhället ålägger den enskilde, ansett det mindre tillfredsställande att arbetstagaren helt eller delvis skulle gå miste om sin semester.

En utvidgning av gällande förläggningsförbud till tid för repetitionsövning i semesterstängningsfallet aktualiserar i huvudsak samma problem som ett motsvarande förbud med sikte på annan frånvaro av privilegierad anledning. Det kan då ifrågasättas, om det finns någon anledning att göra skillnad mellan det fall då frånvaron beror på repetitionsövning samt de fall då frånvarogrunden är sjukdom eller annan som semesterkvalificerande godtagen orsak. Med visst fog torde kunna hävdas att alla fall, då semesterstängning sammanträffar med perioder av sjukdom eller annan semesterkvalificerande frånvaro, i lagen bör behandlas på ett och samma sätt. Till stöd för en lösning i en för arbetstagarna positiv riktning talar enligt min mening främst det förhållandet att semesterstängning tillämpas i en mycket

stor utsträckning och att arbetsgivarens val av denna form framför individuellt bestämda semestrar inte bör få inverka på den enskilde arbetstagarens möjligheter att utnyttja sin semester för vila och rekreation.

Vad gäller sjukdomstid skulle emellertid ett slopande av undantagsbestämmelsen för de fall då arbete inte kan beredas arbetstagaren — i fortsättningen för enkelhetens skull kallade semesterstängningsfallen — innebära endast en partiell lösning av frågan om sammanträffande av sådan tid och semester. Lagens förläggningsförbud innebär nämligen endast att semestern enligt huvudregeln inte får utgå under sjukdomstid, om arbetstagaren blir sjuk *före* den för honom bestämda semestern. Insjuknar arbetstagaren *efter* det att semestern börjat, kan semestern inte avbrytas och den utgår då under sjukdomstid, alldeles oavsett om semestern är utlagd samtidigt för alla arbetstagare eller individuellt bestämd. För den enskilde arbetstagaren kan sålunda möjligheterna att få en tillfredsställande avkoppling bli beroende av huruvida han insjuknar dagen före en utlagd semester eller samma dag som denna börjar. En sådan ordning ter sig mindre tillfredsställande.

Det nu anförda visar enligt min mening att en omprövning av hela frågan om förhållandet mellan semester och kvalificerande frånvaro inte kan undvikas vid övervägande av den lagändring, vartill riksdagen begärt förslag. En så begränsad förändring som den av riksdagen förordade ter sig då mindre lämplig. Den omständigheten att den nya semesterlagen varit i kraft endast kort tid bör i och för sig inte lägga hinder i vägen för en längre gående reform, om denna måste bedömas som ändamålsenligare. Enligt min uppfattning bör man, när frågan om en reform av hithörande regler nu väckts, söka finna en såvitt möjligt slutgiltig lösning av problemet om sammanträffande av semester och tid för kvalificerande frånvaro. Förslag till en sådan lösning har framlagts i den inom socialdepartementet upprättade promemorian.

Promemorieförslaget utgår från den principiella uppfattningen, att semesterens ändamål att bereda arbetstagaren vila och avkoppling från arbetet tillgodoses bäst om arbetstagaren fritt förfogar över sin tid under semestern. Reformen syftar till att en arbetstagare inte skall behöva finna sig i att semestern sammanfaller med sjukdomstid eller annan frånvaro som är semesterkvalificerande. För statens anställda gäller sedan länge i detta avseende regler, som väl tillgodoser nämnda syfte. Såvitt jag erfarit har dessa regler inte föranlett missbruk eller tvister, och det bör därför inte behöva vålla några större svårigheter, om för de kommunala och privata sektorerna införes ett system liknande det som redan tillämpas för anställda hos staten.

Den tekniskt lämpligaste lösningen för ett genomförande av den diskuterade reformen synes, såsom i promemorian föreslagits, vara att i 10 § semesterlagen införa en bestämmelse, enligt vilken i semestern inte skall in-

räknas dag, då arbetstagaren på grund av sjukdom är oförmögen till arbete, eller dag, som enligt punkterna c) — e) i 7 § andra stycket — frånvarorledningarna havandeskap och barnsbörd, repetitionsövning och civilförsvarsövning — skall jämföras med dag å vilken arbete utförts. Hur än arbetsgivaren bestämt semesteren skall tid som nu sagts kunna frånräknas den utlagda semesteren. En förutsättning härför bör dock vara, att arbetstagaren utan dröjsmål hos arbetsgivaren gör framställning om frånräkning.

En reform i antydd riktning innebär det viktiga avsteget från nuvarande regler, att semester avbrytes då sjukdom inträffar efter det att semesteren börjat. En arbetstagare, som drabbats av sjukdom under semesteren, skall sålunda enligt förslaget äga påfordra, att sjukdagarna frånräknas den för honom bestämda semesteren och att motsvarande antal semesterdagar i stället får tillgodonjutas av honom vid ett senare tillfälle.

Vid övervägande av de eventuella nackdelar, som kan vara förenade med den ifrågasatta nya regeln, kan till en början konstateras, att antalet sjuka sommartid, då de flesta semestrarna uttages, är betydligt mindre än under andra tider på året. Att bereda någon enstaka arbetstagare viss semesterledighet i utbyte mot den som han gått miste om genom sjukdom förefaller knappast behöva vålla arbetsgivaren någon större olägenhet. Förhållandet bör inte te sig nämnvärt annorlunda än om sjukdomen inträffat efter det att semesteren avslutats i stället för under semesteren.

Flera remissorgan på arbetsgiversidan har uttalat farhågor för organisatoriska komplikationer och för missbruk från arbetstagarnas sida, särskilt med hänsyn till att även korta sjukperioder eller enstaka sjukdagar skulle få frånräknas den utlagda semesteren. Enligt min mening torde dock nackdelarna för arbetsgivarna inte bli särskilt stora, även om frånräkningsrätten får omfatta enstaka sjukdagar. Utgångspunkten bör här vara, att förhållandena skall bedömas på i huvudsak samma sätt som när sjukdom inträffar under arbetsåret. Beträffande arbetsgivarens möjligheter att tillfredsställande kontrollera under semestrarna inträffande sjukdomsfall vill jag — i likhet med vad Landsorganisationen gjort i sitt yttrande — understryka, att utbyte av sjukdagar under semester mot nya semesterdagar förutsätter att arbetstagaren för arbetsgivaren anmäler sjukdomsfallet och yrkar att sjukdagarna skall frånräknas den utlagda semesteren. Detta bör ske utan dröjsmål, dvs. vid utgången av den för semesteren bestämda tiden eller — om sjukdomen varar längre — när arbetsförmågan upphör. I detta sammanhang skall arbetsgivaren kunna fordra att arbetstagaren styrker sjukdomsfallet med läkarintyg eller uppgift från allmän försäkringskassa. Sjukdom, som inte varar längre än tre dagar, kan inte styrkas på annat sätt än genom läkarintyg, medan däremot vid långvariga sjukdomsfall den i praktiken viktigaste kontrollen torde ankomma på försäkringskassorna. Så snart sjukpenning börjar utgå ägnar nämligen försäkringskassan sjukdomsfallet vederbörlig kontroll. Senast efter åtta dagar

kräver kassan att sjukdomen styrkes med läkarintyg. Sjukdomsfall under semester torde med hänsyn till det anförda i allmänhet inte behöva vålla vanskligare kontrollproblem än sjukdom under annan del av året.

En arbetstagare, som utnyttjar sin rätt att från utlagd semester räkna bort därunder infallande sjukdagar och får motsvarande ledighet vid ett senare tillfälle, har i allmänhet i samband med den första semestern erhållit hela den på den utlagda semestern belöpande semesterlönen. Han äger då inte rätt till ytterligare semesterlön för den semesterledighet som utlägges i ersättning för den tid arbetstagaren varit sjuk. Att märka är emellertid att under sjukdomstiden sjukpenning utgått för tiden efter den tredje sjukdagen.

I fråga om sjukdom, som inträffat före semesterns början, gäller som nämnts redan enligt semesterlagens nuvarande lydelse ett förbud mot semesterns förläggning till sjukdomstid. Från detta förläggningsförbud stadgas det undantaget att arbetsgivaren kan ge arbetstagaren semester även under tid för sjukdom, som börjat före semestern, om arbete eljest uppenbarligen icke kunnat beredas arbetstagaren. Motsvarande gäller beträffande tid för annan semesterkvalificerande frånvaro. Denna undantagsregel är tillämplig i s e m e s t e r s t ä n g n i n g s f a l l e n. Med den diskuterade reformens syfte synes bäst överensstämman att arbetstagaren även i semesterstängningsfallen får rätt att från den för honom och hans arbetskamrater bestämda semestertiden räkna bort den tid hans sjukdom varat eller den tid han av annan semesterkvalificerande anledning — exempelvis repetitionsövning — varit hindrad att åtnjuta semester. Lämpligast synes vara att den ifrågavarande undantagsregeln slopas och att samma ordning införes som beträffande sjukdom, vilken inträffar under semestertiden.

En frånräkningsrätt i semesterstängningsfallen får betydelse både då en sjukperiod eller tid för annan kvalificerande frånvaro helt sammanfaller med tiden för semesterstängning och då sammanträffandet gäller bara en del av semesterstängningsperioden. Arbetsgivarens avsikt med semesterstängningen är att alla anställda skall ha semester samtidigt. Han får därför förutsättas räkna med att arbetstagaren för semester utnyttjar driftsuppehållet i den mån kvalificerande frånvarooanledning inte föreligger. Det naturliga synes sålunda vara att en arbetstagare, som under någon del av semesterstängningsperioden är hindrad att åtnjuta semester på grund av sjukdom eller annan semesterkvalificerande orsak, skall ha semester under den del av driftsuppehållet då sådant hinder inte föreligger. Detta torde inte medföra några svårigheter för arbetstagaren, som knappast kan vara okunnig om vilken tidrymd semesterstängningen avser, även om han insjuknat dessförinnan.

Det nuvarande undantaget från lagens förbud att förlägga semester till sjukdomstid, som börjat före semestern, eller till annan semesterkvalificerande frånvarotid gäller alla fall då arbete eljest uppenbarligen inte kunnat beredas arbetstagaren under semestertiden. I det föregående har endast

diskuterats semesterstängningsfallen. Det torde inte behöva vålla några olägenheter att behandla permitteringsfallet på samma sätt. Något skäl för att en arbetsgivare på egen hand skall få förlägga en sjuk arbetstagares semester till tid då denne är permitterad på grund av arbetsbrist synes inte föreligga.

En förutsättning för att en arbetstagare skall kunna få en sjukperiod, som infallit under semestern, kompenserad genom ny semesterledighet, bör som nämnts vara, att han hos arbetsgivaren framställer anspråk på den ledighet som kan föränledas av frånräkningsrätten och styrker sjukdomen. Detta bör gälla oavsett om sjukdomen inträffat under semestern eller om arbetstagaren varit sjuk redan innan en semesterperiod börjat. Någon rätt att i omedelbart sammanhang med den erhållna semestern även åtnjuta den ytterligare ledigheten bör inte föreligga. Ett undantag från rätten till sammanhängande semester är därför påkallat. Semesterdagar, vilka utgår i ersättning för tid som frånräknats den för arbetstagaren bestämda semestertiden, bör således av arbetsgivaren kunna förläggas till en särskild period. Sistnämnda period bör dock vara sammanhängande, om inte arbetstagaren medger annat. Den semesterperiod, som sålunda utlägges senare, blir kvalificerande för ny semester enligt regeln i 7 § andra stycket a), och den sjukdomstid, som frånräknas den tidigare utlagda semestern, blir semesterkvalificerande i den mån detta följer av regeln i 7 § andra stycket b) semesterlagen.

Arbetstagarens rätt till ny semester i stället för dagar, som sammanträffat med en sjukperiod eller tid för annan semesterkvalificerande frånvaro, kommer i allmänhet att innebära endast en rätt att vid senare tillfälle erhålla viss semesterkvalificerande ledighet. Eftersom i normalfallet hela den på den utlagda semestern belöpande semesterlönen utbetalats i anslutning till den semester, varunder sjukdomen uppkommit, föreligger inte någon rätt till ytterligare ekonomisk semestergottgörelse av arbetsgivaren. Detta får speciell betydelse, därest arbetstagaren slutar sin anställning innan han erhållit sådan ytterligare semesterledighet, vartill han äger rätt på grund av att tidigare utlagd semester inte kunnat utnyttjas annat än delvis. Enligt 5 § semesterlagen skall en arbetstagare, som vid anställningens slut inte åtnjutit semester eller semesterlön vartill han förvärvat rätt enligt lagen, erhålla semesterersättning. Om full semesterlön utbetalats i anslutning till den från början utlagda semestern, bör något krav på semesterersättning inte kunna grundas på det förhållandet, att arbetstagaren ännu inte åtnjutit de semesterdagar, som på grund av de föreslagna nya reglerna skall utgå i ersättning för dem som räknats bort från den utlagda semestern. En rätt till semesterersättning i ett sådant fall skulle nämligen innebära rätt till dubbel ekonomisk semestergottgörelse, något som inte är avsikten med reformen. För att det klart skall framgå att semesterersättning inte skall utgå i nu avsett fall, bör en jämkning vidtagas i 5 §.

I detta sammanhang vill jag med anledning av en uppfattning som kommit till uttryck i vissa remissyttranden framhålla, att de föreslagna ändringarna i 10 § inte medför någon ändring i nuvarande regler om semesterns förläggning till året efter kvalifikationsåret eller — om löpande kvalifikationsår tillämpas — till detta år. Om det år, under vilket semestern skolat utläggas, gått till ända utan att semesterledighet beretts arbetstagaren, förvandlas arbetstagarens rätt till ett anspråk på ogulden semesterlön, men därjämte kan arbetsgivaren bli skyldig att utge ersättning för den ekonomiska eller ideella skada som arbetstagaren lidit till följd av att arbetsgivaren inte berett honom semesterledighet. Är anledningen till att semester inte utlagts att söka i en omständighet, varöver arbetsgivaren inte råder, t. ex. arbetstagarens sjukdom, torde emellertid något skadestånd inte kunna utkrävas för att semestern uteblivit.

Tillfogas må med tanke på semesterstängningsfallen, att lagens regel i 14 § att semesterlön därest ej annat i särskild ordning överenskommits skall utbetalas till arbetstagaren i samband med semestern torde böra ge arbetsgivaren rätt att vid stundande semesterstängning utbetala semesterlön även till en arbetstagare som är sjuk. Känner arbetsgivaren närmare till sjukdomsfallet och vet att arbetstagaren inte kan tänkas tillfriskna under semesterstängningsperioden, bör han dock vänta med utbetalningen till dess arbetstagaren får sin semester. Om arbetsgivaren vet, att arbetstagaren under semesterstängningsperioden kommer att börja en repetitionsövning, bör arbetsgivaren inte utbetala mer av semesterlönen än som ankommer på tiden före övningens början.

I några remissyttranden påpekas, att den nu diskuterade ordningen föranleder ingrepp i den nyligen i lagen uttryckligen knäsatta principen, att semesterlön skall utbetalas i samband med semesterledigheten. Jag medger att detta blir en konsekvens av den föreslagna reformen. Såvitt avser tjänstemän, vilka uppbär månadslön och har rätt till sjuklön från arbetsgivaren, synes det naturliga vara, att vid sjukdom under semester en avräkning kommer till stånd. Om exempelvis en arbetstagare varit sjuk 10 dagar under sin semester, avräknas från påföljande månadslön ett belopp motsvarande skillnaden mellan den på de 10 dagarna belöpande månadslönen och den på samma tid belöpande sjuklönen. Under den månad, då de 10 resterande semesterdagarna skall utgå, erhåller arbetstagaren sin fulla månadslön. Gentemot de remissorgan, som uttryckt farhågor för tvister med arbetstagarna i fråga om ett sådant avräkningsförfarande, vill jag framhålla, att arbetstagarna inte gärna bör kunna göra några invändningar, när förfarandet grundar sig på ett i lagen antaget system.

De nu förordade lagändringarna aktualiserar ett spörsmål rörande kvalifikationstid. Med det nuvarande undantaget från förläggningsförbudet för det fall att arbete inte finns att tillgå sammanhänger ett stadgande i tredje stycket av semesterlagens 7 §. Detta stadgande innebär att en arbetstagare, som är frånvarande från arbetet av semesterkvalificerande anledning

såsom sjukdom, havandeskap, militär- eller civilförsvärsövning, inte får tillgodoräkna sig frånvarotiden som arbetad tid, om arbetstagaren uppenbarligen ändå inte kunnat beredas arbete under denna tid; däremot räknas frånvaro på grund av semester även under sådan tid som semesterkvalificerande. Bestämmelsen har sin grund i uppfattningen, att en arbetstagare, som råkar vara sjuk eller ha annan semesterkvalificerande anledning till frånvaro under tid, då arbetsbrist råder vid ett företag, inte skall få en förmanligare position med avseende på semesterkvalifikation än sina under samma tid permitterade arbetskamrater. Bestämmelsen är — liksom förläggingsregeln i 10 § första stycket sista punkten — tillämplig i alla situationer då arbete inte finns att tillgå, dvs. även för det fall att driftsuppehållet beror på semesterstängning. Med hittillsvarande regler har arbetsgivaren i sådant fall ägt förlägga en sjuk arbetstagares semester till samma tid som de övrigas semester. Eftersom semester anses såsom arbetad tid i kvalifikationshänseende, har alltså arbetstagaren i fråga kvalificerat sig för semester under driftsuppehållet. Frågan om semesterkvalifikation vid exempelvis sjukdom under tid för semesterstängning har därför hittills inte vållat några problem.

Läget blir ett annat, om sjukdomstid eller tid för annan privilegierad frånvaro skall kunna frånräknas utlagd semester. Bibehålles bestämmelsen i 7 § tredje stycket oförändrad, synes följden bli att en arbetstagare, som utnyttjar sin rätt att få tid som nyss nämnts frånräknad, inte som semesterkvalificerande kan tillgodoräkna sjukdomstid och jämställd tid, vilken infallit under semesterstängning. Härigenom skulle otvivelaktigt värdet av den föreslagna reformen minskas för den enskilde arbetstagaren. Ett fyra veckors driftsuppehåll under sjukdomstid, som inte samtidigt utgör semester, kan sålunda innebära förlust av två semesterdagar påföljande år, i vissa fall till och med mer.

Ett undantag från stadgandets tillämplighet i semesterstängningsfallen torde därför vara påkallat. Bestämmelsens syfte — att förhindra att exempelvis sjuka arbetstagare gynnas framför arbetstagare som är frånvarande på grund av arbetsbrist — motverkas inte av ett dylikt undantag. Övriga arbetstagare, som ju har semester, får räkna denna som semesterkvalificerande på grund av regeln i 7 § andra stycket a). Såväl principiella som praktiska skäl synes med hänsyn till det anförda tala för en sådan modifikation av stadgandet i 7 § tredje stycket, att detta blir tillämpligt endast om anledningen till att arbete inte finns att tillgå är en annan än driftsuppehåll för samtidig semester.

En motsvarande ändring bör göras i 1 § andra stycket 2) lagen om förlängd semester för vissa arbetstagare med radiologiskt arbete.

Avslutningsvis vill jag beröra ett förhållande, som ligger vid sidan av den i det föregående behandlade reformen.

Enligt 12 § andra stycket semesterlagen utgör semesterlönen för en arbetstagare, som är tim- eller ackordsavlönad, nio procent av den sammanlagda arbetsinkomsten i anställningen under kvalifikationsåret. Vid tillämpning av denna regel skall enligt 12 § tredje stycket till arbetsinkomsten för varje dag av semesterkvalificerande frånvaro — utom semesterdagar — läggas ett belopp, motsvarande arbetstagarens genomsnittliga dagsinkomst i anställningen under kvalifikationsåret. Den situationen kan emellertid inträffa vid långvariga sjukdomsfall, att en arbetstagare är berättigad till semesterförmån för ett kvalifikationsår, varunder han inte utfört något arbete åt arbetsgivaren. Genomsnittsregeln i 12 § tredje stycket kan då inte tillämpas. För denna situation vill jag föreslå en bestämmelse, att till grund för beräkningen av semesterlönen skall läggas den genomsnittliga dagsinkomsten under det kvalifikationsår, då arbete sist utfördes för arbetsgivarens räkning. Av en bestämmelse i 7 § tredje stycket sista punkten följer att den nu förordade beräkningsregeln i fall av långtidssjukdom inte kan komma att avse mer än två år.

De nu föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 1 juni 1964, så att de nya förläggningsreglerna kan vinna tillämpning på sommarsemestrarna under innevarande år.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 17 maj 1963 (nr 114) om semester och

2) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 maj 1963 (nr 115) om förlängd semester för vissa arbetstagare med radiologiskt arbete, vilka torde få fogas såsom bilaga¹ till detta protokoll.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över lagförslagen måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Anders Leion

¹ Bllagan, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här utelämnats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 februari 1964.

Närvarande:

justitieråden ROMANUS,
DIGMAN,
NORDSTRÖM,
regeringsrådet HOLMGREN.

Enligt lagrådet den 14 februari 1964 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 31 januari 1964, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag angående ändring i lagen den 17 maj 1963 (nr 114) om semester* och 2) *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 maj 1963 (nr 115) om förlängd semester för vissa arbetstagare med radiologiskt arbete.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av hovrättsassessorn Axel Wallén.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Stig Granqvist

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari
1964.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, SKOGLUND, EDENMAN, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, lagrådets den 19 februari 1964 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 31 januari 1964 remitterade förslagen till

- 1) lag angående ändring i lagen den 17 maj 1963 (nr 114) om semester och
- 2) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 maj 1963 (nr 115) om förlängd semester för vissa arbetstagare med radiologiskt arbete.

Efter anmälan att lagrådet lämnat förslagen utan erinran hemställer föredraganden, att lagförslagen måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Anders Leion